

تریستان و ایزولده

TRISTAN AND ISOLDE

ایرانامه ریشارد واگنر RICHARD WAGNER

ترجمه و تدوین: امین اصلانی
به همراه نهمه مقالی تحلیلی

تریستان و ایزولده | ریشارد واگنر | ترجمه و تدوین: امین اصلانی

مکتب‌ساز
TEHRAN SCHOOL

۳۶۰۰۰ تومان

تریستان و ایزولده

واگنر، ریشارد، ۱۸۸۳-۱۸۱۳ Wagner, Richard

تریستان و ایزولده / ریشارد واگنر. تهران: مکتب تهران، ۱۳۹۱. مصور. ص ۲۶۸

ISBN 978-600-91654-9-3

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

ناظر هنری نشر: مازیار تهرانی . ناظر فنی نشر: سهیل حسینی

تدوین و ترجمه: امین اصلانی

چاپ و صحافی: استودیو تهران

شماره نشر: ۸۹۰۰

نوبت چاپ: اول . ۱۳۹۱

۱۱۰۰ عدد

۲۶۰۰۰ تومان

۶

نشر مکتب تهران: میرداماد . خیابان حصارى . کوچه پنجم . پلاک ۲۰ . واحد ۵

۲۲۹۱۴۲۱۹

برای هرگونه بهره‌برداری از این کتاب اجازه‌کتابی نویسنده و ناشر لازم است.

www.tehranschool.ir

www.maktabetehran.com

ریشارد واگنر

اپرنامه

تریستان و ایزولده

به همراه نه مقاله تحلیلی

ترجمه و تدوین

امین اصلانی

فهرست

سخن مترجم

بخش اول: درباره ترستان و ایزولده

- ۷ ..... زمینه تاریخی تصنیف ترستان، رابرت بیلی
- ۲۳ ..... ترستان به مثابه اثری ادبی، پتر واپنوسکی
- ۳۷ ..... صحنه آرایبی ترستان، پتریک کارنگی
- ۴۹ ..... تفسیر موسیقایی ترستان، آنتونی نِگس

بخش دوم: ترستان و ایزولده

- ۹۵ ..... یادداشت‌های واگنر برای برنامه کنسرت، ریشارد واگنر
- ۹۹ ..... چکیده داستان اپرا، اِریش راپل
- ۱۰۵ ..... اپرانامه ترستان و ایزولده، ریشارد واگنر

بخش سوم: درباره موسیقی ریشارد واگنر

- ۲۴۱ ..... واگنر و قرون وسطا، فُلکر مِرْتنز
- ۲۵۷ ..... روش آهنگسازی واگنر در ترستان، دورنر برایگ
- ۲۶۹ ..... موسیقی واگنر، کارل دالهاؤس
- ۲۹۹ ..... جایگاه واگنر در تاریخ موسیقی، کارل دالهاؤس
- ۳۲۵ ..... ترستان حیوان متافیزیکی، امین اصلانی

سخن مترجم

در سال ۱۸۵۷، وقتی شارل بودلر در فرانسه شعر گل‌های بدی را می‌نوشت و اولین پایه‌های مدرنیسم را در شعر فرانسوی می‌ریخت، همزمان ریشارد واگنر متن منظوم اپرای *تریستان و ایزولده* را می‌نوشت که بعدتر به باور بسیاری از هنرپژوهان، همین متن، به وجهی، آغازگر مدرنیسم در ادبیات آلمان شناخته شد. هرچند اپرای *تریستان* برای تاریخ موسیقی کلاسیک غربی حائز اهمیت فراوان است و چون نقطه‌عطفی در گذار از موسیقی رمانتیک متأخر به موسیقی مدرن دانسته شده، اما اپرانامه آن، یا آن‌طور که خود واگنر می‌خواندش "شعر *تریستان*"، به خودی خود متنی مهم، کلیدی و جریان‌ساز در ادبیات اروپای "پایان قرن" بوده است.

رمانس قرون وسطایی *تریستان و ایزولده* و روایت ژرفِ خلسه‌ عشق و مرگ در آن، که دستمایه قلمفرسایی بسیاری از نویسندگان بوده - از شعر گوته‌فرید فُن شتراسبورگ در سده دوازدهم که منبع الهام اصلی واگنر بود، یا "داستان سر *تریسترام*" تامس مالوری تا *رمان تریستان برول* یا ژوزف بدیه- به گفته بسیاری در اپرای *تریستان* واگنر به اوج بیانگری هنری خود می‌رسد؛ یک درام موسیقایی که می‌توان آن را تجلی متعالی ایده پیشنهادی خود واگنر، "اثر هنری وحدت‌یافته" دانست؛ گرچه واگنر اسم موسیقی‌درام را برای آثار خود مردود می‌دانست و *تریستان* را یک "نمایش" یا "درام" (*Handlung*) می‌خواند، به معنایی که کالدرون از درام مراد می‌کرد.

این کتاب ترجمه‌یی است از متن اپرانامه *تریستان و ایزولده* به ضمیمه چند مقاله تحلیلی که برای درک و خوانش درست این اثر ضروری است. درباره ریشارد واگنر و موسیقی‌اش، نظریه‌های زیبایی‌شناختی‌اش، پرسه‌زنی‌های فلسفی‌اش و فعالیت‌های سیاسی‌اش کتاب‌های بسیار نوشته شده، همان‌طور که به‌طور خاص درباره *تریستان* بسیار نوشته‌اند. بی‌شک پرداختن جامع و کامل به تمامی مباحث موسیقایی، فلسفی و تاریخی -

چه تاریخ فرهنگی چه تاریخ گاهشمارانه- که فقط خود اثر ترستان پیش رو می‌گذارد، و به حتم جمع‌آوردن این همه کنار هم، در یک کتاب میسر نیست. اما، برای به دست دادن چشم‌اندازی کلی از اثر ترستان، در تدوین و ترجمه این مجموعه که برگرفته از چند کتاب جداگانه است، سعی شده مقالات تا حد ممکن وجوه گوناگون این اثر را باز کنند. از همین رو کتاب به سه بخش تقسیم شد:

بخش اول مقالاتی درباره اپرای ترستان و ایزولده است، از زمینه تاریخی تصنیف این اثر و ماجراهای زندگی نامه‌ای واگنر در زمانی که ترستان را می‌نوشت، و جایگاه ادبی متن اپرانامه، تا مقاله‌یی درباره اولین اجراهای صحنه‌ای آن و ایده‌های واگنر درباره صحنه‌آرایی ترستان. در پایان این فصل، مقاله‌یی به‌عنوان تفسیر موسیقایی و تحلیل تماتیک ترستان آمده که گرچه رویکردی بالنسبه قرن نوزدهمی در مقایسه با نقدهای آکادمیک امروزی‌تر در تحلیل موسیقایی آثار واگنر ارایه می‌دهد، اما به‌عنوان قدم اول در شناخت بهتر فرم و ساختار موسیقایی ترستان و آشنایی با تم‌های به‌کار رفته در آن، مفید است؛ به قول کارل دالهاؤس "از نام‌گذاری خشک و صلب موتیف‌ها [در آثار واگنر]، دست‌کم به‌عنوان نقطه شروع درک آنها گریزی نیست، گرچه که واقعیت‌ها را تحریف می‌کند".^۱ در انتهای همین مقاله راهنمای تم‌هایی که به آنها اشاره شده آمده است که در آن هر تم با عدد شماره‌گذاری شده، و خواننده هنگام شنیدن اپرا می‌تواند همان تم‌ها را با اعداد مربوطه‌شان در حاشیه متن اپرانامه دنبال کند.

در بخش دوم، در ابتدا یادداشتی به قلم خود واگنر ترجمه شده، متنی که برای اجرای کنسرتی پرلود ترستان و قسمت پایانی اپرا، "دگرذیسی عشق" در سال ۱۸۶۴ نوشته بود، که در حقیقت چکیده داستان اپرا از زبان خالق اثر است. در ادامه، متن بسط‌یافته‌یی با جزئیات بیشتر، از خلاصه سه پرده اپرا، نوشته اریش راپل، ترجمه شده؛ این متن در دفترچه اجرای ترستان توسط کارل بوهم و ارکستر برلین، ضبط شده در سال ۱۹۶۶، به چاپ رسیده و

۱. بنگرید به همین کتاب، صفحه ۲۹۰

خواندن آن پیش از متنِ خودِ اپرانامه خالی از لطف نیست؛ و در ادامه برگردان فارسی اپرانامه به همراه متن اصلی آلمانی آن آمده است.

بخش سوم شامل مقالاتی فنی‌تر درباره موسیقی واگنر، جایگاه واگنر در تاریخ موسیقی و روش آهنگسازی او خاصه در *تریستان* است که برای خواننده‌یی آشنا به اصطلاحات فنی موسیقی غربی می‌تواند سودمند افتد. در پایان این بخش، مقاله‌یی به نام «تریستان حیوان متافیزیکی» به قلم مترجم افزوده شده که بیشتر حول تأثیرپذیری‌های فلسفی واگنر - در *تریستان* بیش از همه از شوپنهاور - بحث می‌کند و همچنان به برخی از نظریات فیلسوفان پس از واگنر، از نیچه تا آدِرِنو می‌پردازد که بر آثار واگنر به‌طور کلی نقدهایی داشته‌اند؛ مباحثی که جسته‌وگریخته در مقالاتِ دیگر این کتاب به آنها اشاراتی شده و بررسی مبسوط‌تر و متمرکزتری را در قالب مقاله‌یی کوتاه، نه به‌عنوان مقدمه که به صورت مؤخره‌یی تکمیلی، بر مترجم واجب می‌کرد. البته ناگفته پیداست که با یک مقاله یا حتی یک کتاب و دو کتاب حق این مطالب ادا نخواهد شد.

اما چند نکته:

ترجمه متن فارسی اپرا در برابر متن آلمانی گنجانده شده و برای آن که خواننده بتواند متن فارسی را پایه‌پای متن اصلی همراه با موسیقی اثر دنبال کند، سعی شده که تعداد بندهای فارسی و آلمانی یکسان باشد. اما برای حفظ فضای ادبی متن و نزدیکی آن به زبان‌آوری و شعرگونگی متن اصلی، در برگردان اثر زبانی به نسبت کهن به‌کار رفته، که در این شکل، هم منطقِ نحوی زبانِ مقصد هم منطقِ ادبی برگردان، اجازه ترجمه خط‌به‌خط و کلمه‌به‌کلمه از آلمانی را نمی‌داد و اگر این کار غیر ممکن نمی‌بود، نامطبوع و خشک می‌نمود. پس گرچه که تعداد بندهای فارسی و آلمانی برابر است اما لزوماً همه جا ترجمه فارسی، برابر با بند آلمانی روبروی خود نیست.

پانوشت‌ها از مترجم است و با شماره مشخص شده است.

مأخذ هر مقاله به طور جداگانه به صورت پانوشت در ابتدای همان مقاله آمده است.

در پایان از آقای سهراب حسینی که از سر دوستی، مراحل اجرایی چاپ این کتاب را هموار کردند و استاد علیرضا مشایخی که در بررسی کتاب نظر لطفی به کار مترجم داشتند و سرکار خانم سمیرا سپهرنیا بابت آماده‌سازی کتاب و جناب آقای جلال تهرانی، مدیر محترم نشر مکتب تهران که با حسن نیت و سعه صدر مراتب چاپ این کتاب را فراهم کردند، کمال تشکر را دارم.

امین اصلانی

تابستان ۹۱